

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is f 5.00; voor de buitensteden f 6.00; franco door het gehele Rijk. Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DOENSDAG 27 NOVEMBER.

Advertentien van Zes regels en daar beneden worden tegen f 1.00 geplaatst; meer dan Zes regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 25 cents zegelrecht betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 26 November.

De *Algemeene* betrouwingen over de begroting zijn gisteren ten einde gekomen, zooals te verwachten was. De zitting werd geopend door eene redevoering van den minister van Justitie, ten antwoord op hetgeen door de heeren Groen en Thorbecke was in 't midden gebracht, waaraan werden toegevoegd eenige verklaringen. Het een en ander was nog al belangrijk.

De minister betoogt in de eerste plaats, dat de heer Groen, als hij zich in zijne verwachting ziet te leurgesteld, zulks te wijten heeft niet aan den minister, noch aan het ministerie, maar aan zich-zelfen. De heer Groen heeft zich een aantal illuziën gemaakt, waaraan de minister meent geen schuld te hebben. Ons dunkt toch wel een beetje. Ministers antecedenten immers deden iets anders verwachten, dan 'tgeen thans door hem wordt verkondigd. De rilling, die over 't land is gegaan, getuigt, zoo als de heer Groen heeft opgemerkt, dat hij in die verwachting niet alléén stond. In allen gevalle, hoe 't zij, de minister heeft zich gisteren vermeid in de opsomming van de menigvuldige illuziën, die den heer Groen zijn ontnomen. Ziehier wat de minister daaromtrent aanvoert:

De heer Groen had zich voorgesteld:

- 1°. dat het tegenwoordig kabinet was een anti-revolutionair kabinet; dat was eene illuzie. Een anti-revolutionair ministerie zou Groen-zelfen aan het hoofd moeten hebben; zonder Groen tot hoofd van 't kabinet is een anti-revolutionair ministerie ondenkbaar.

- 2°. Het is eene illuzie als de heer Groen meent, dat het volk, 't welk achter zijne kiezers staat, *de natie* is. Een anti-revolutionair kabinet acht de ministers niet *nationaal*, en daarom zou 't niet kunnen bestaan. De anti-revolutionairen kunnen slechts afmaken, en 't volk houdt van geen *ultra's*. (Wat al zoetigheden voor de anti-revolutionaire partij!)

- 3°. Het is eene illuzie van den heer Groen, dat alle petitionarissen waren in *zijn zin* op het stuk van onderwijs. Velen hadden andere wenschen dan de heer Groen.

- 4°. Het is eene illuzie van den heer Groen als hij zich verbreedt dat de minister ooit anti-revolutionair geweest is. (Ho ho! die illuzie hadden ook wij ons gemaakt.) Neen, zegt hij, ik ben geen anti-revolutionair *pur-sang*; om dat ik mijn leerbegrip niet identificeer met de politiek. Dat nu doet de heer Groen en daarom is zijne politiek exklusief en idealistisch. (Dat alles is niet zeer duidelijk; maar de lezers nemen 't ons niet kwalijk; wij moeten teroggeven wat wij vinden.)

- 5° illuzie. Het standpunt van den minister brengt geen opheffing van de gemengde school mede. Hij meent, dat eene *gemengde school goed kan zijn, zonder bepaald leerbegrip, ja zelfs zonder gebruik van den bijbel*. (Wij maken geene aanmerkingen; wij deelen slechts mede.) Als de minister ooit in een anderen zin gesproken heeft, dan gaf hij zijn gevoelens als christen, als dilettant-theoloog; maar niet als wetgever en staatsman. Als staatsman begrijpt hij, dat op hem niet de taak rust om de natie tot het gevoelens van den heer Groen te *bekeren*.

Aan al deze opgesomde illuziën voegt nu de minister, om de maat vol te meten, nog dit bij, dat hij, minister zelf is te leug gesteld. Hij had verwacht dat G. hem zou ondersteunen. Maar dit is ook eene illuzie geweest. De heer Groen is, zegt hij, daartoe te exklusief; maar daarom dan ook waarschuwt hij hem, dat zulke politiek, die alleen weet te verdoelen, te gispn en 't af te breken, nooit *nationaal* zal worden, om dat zij gevaar loopt *de sluin te worden eener fuktie*. (Daaraan hebben wij niets toe te voegen. De heer Groen is nooit door iemand mee van de kaak gesteld, dan door zijn vriend en vorigen bondgenoot, den tegenwoordigen minister van Justitie.)

Eindelijk moeten wij, om alles mede te deelen, nog bezingen eene openbaring, door den minister in den loop zijner redevoering gedaan. Hij verzekert, dat toen de gelegenheid geopend was om een anti-revolutionair kabinet te vormen, zulks den heer Groen-zelfen niet *raadzaam* voorkwam. (En toch zou dit kabinet een anti-revolutionair mandaat gekregen hebben! Hoe is dat te rijmen met de openbaring van den heer van der Brugghen?)

In de tweede plaats antwoordt de minister den heer Thorbecke. Hij verzekert dat de Regering niet verlegen is geweest met de Kamer, maar tijd nodig had om zich toe te rusten. (Vergeet *Apolla*.) Zij wil volkomen overeenstemming met de Kamer, maar evenzeer met de kroon, van welke zij haar mandaat ontvangt. Hij blijft volhouden, dat de determineerende oorzaak, waarom het vorig ministerie is gevallen, is het *onderwijs*. Er waren ook andere oorzaken, 't is waar; maar 't onderwijs was de hoofd-oorzaak. (Maar mag men vragen, na de verklaringen boven aan den heer Groen gegeven is dan het vorig ministerie op het stuk van onderwijs gevallen alleen om een woord?)

Vervolgens bespreekt hij het liberaal beginsel, dat hij gelijk stelt in zekeren zin met het anti-revolutionair; hij noemt ze beide *idealistisch* en daarom *niet nationaal*. Als wij hem wel verstaan (maar wij spreken er geen borg voor; want de minister is wat nevlachtig) dan komt zijne redeneering hierop neer. Naar zijne overtuiging lost Groen den Staat op in de Kerk, en Thorbecke daarentegen de Kerk in den Staat. Als hij iets anders heeft willen zeggen, 't geen zeer goed mogelijk is, dan is er niets van te maken.

Tegenover die beide idealistische rigtingen stelt de minister nu zijn (zoogenaamde) praktische rigting, die hij met den naam van *gezond liberalisme* bestempelt, omdat zij tusschen de beide andere rigtingen in staat, en strekt tot waardeering en erkenning van den aktueelen toestand, om daarnaar de wetgeving en staatkunde in te rigten, doch niet om nieuwe toestanden te scheppen. (Men zou hier moeten vragen, waar dat op 't huis komt; maar men zou geen antwoord vinden. De praktijk zal de *politiek* moeten ophelderen.)

Alvorens van de redevoering van den minister af te stappen, moeten wij nog eene naïveteit aanhalen, die hem in den loop zijner rede ontvallen is, en wel eenigzins in betrekking staat tot de predestinatie-leer. De minister zegt te weten, dat *al* zijne ambtgenooten *bekwame* mannen zijn, en wat hem-zelfen ontbreekt, verontrust hem niet. Hij is overtuigd — hier verzoeken wij goed op te letten — hij is overtuigd, dat als men *bekwaam wil wezen, men d't ook, onder Hoogeren zegen, zijn kan*. (Natuurlijk als men uitgaat van de stelling, dat wie een *ambt* aanvaardt het verstand er bij krijgt.)

De heeren Blaupot ten Cate en Westerhoff verklaren de handelingen der Regering te zullen afwachten. Inmiddels zullen zij de begroting beoordeelen naar hare innerlijke waarde. Voor hen, gelijk voor ons hebben *algemeenheden* geene genoegzame waarde; zij verlangen daarom het ministerie op *praktisch* terrein te zien komen.

Vervolgens treedt de heer Groen van Prinsterer op met de verklaring, dat zijne vorige redevoering, gelijk die hij thans gaat houden, niet *ironisch*, maar integendeel *ernstig* is en *gepaard* met een diep *smartgevoel*, dat wij begrijpen. Men verliest geene dierbare illuziën zonder smart.

Hij gaat de illuziën, door den minister opgenoemd, één voor één na en vindt daarop met zijne gewone scherpsinnigheid eene of andere opmerking, die ten antwoord dient, maar eigenlijk geen antwoord geeft. Op de mededeeling, dat de heer Groen-zelf een anti-revolutionair kabinet onraadzaam had gevonden, vraagt hij of hem een bepaald voorstel daartoe gedaan is en of hij bepaald geweigerd heeft? (Al antwoordt daarop de minister ontkenkend, dan is daarom de openbaring van den minister nog niet onwaar verklaard. Ons blijkt er uit, dat er achter 't scherm meer is gebeurd, dan men goedvindt te belijden. Langzamerhand evenwel komt het een en ander aan het licht.)

Groen bekent dat niet alle petitionarissen de gesplitste school vragen; maar hij voegt er aan toe, dat de gesplitste school daarbij den bovenstoon had en dat, dit is opmerkelijk, *vooral de politieke mannen* in die rigting waren. (Welke politieke mannen? Het wordt niet gezegd. De mannen van *Koning en Vaderland*? Wij zouden 't vermoeden, om den wrevel, dien hij tegen den minister van Binnenlandsche Zaken openbaart, voor welken hij, niet zonder bitterheid, den *Nieuwsbode* citeert. Wij hebben altijd gedacht en herhaaldelijk voorspeld, dat de an-

ti-revolutionairen door de politieke werden misbruikt. Wij bewegen ons nog altijd in de *exploitatie der kerke-lijken door de politieke*. De rede van den heer Groen getuigt het, zonder dat hij het weet. Hij blijkt het slag-oor te zijn van eene *thorbecke, vis van man-ochie, etc.*)

Den minister van Justitie roept de heer Groen, bij wijze van insinuatie, het verwijt toe, dat hij ligtvaardig zijne taak heeft opgevat, toen hij nog naar de oplossing der grondslagen moest gaan zoeken, waarop zijn kabinet zou rusten. En verder zegt hij niet te begrijpen, hoe de minister als Christen en staatsman de zaken lijnrecht in tegenovergestelden zin kan beschouwen. (Met der daad, ook dat is een raadsel.)

Omtrent de verwachting van den minister, dat Groen hem zou ondersteunen, antwoordt hij, dat hij nooit zijne beginselen aan den eisch der vriendschap zal prijs geven. (Daarmee is hij in zijn recht en hij verdient er om te worden geacht.) Hij eindigt dat punt zijner rede met de verklaring, dat zijne kracht ligt in het vasthouden aan zijn beginsel.

Daarna gaat hij over tot de *praktische* vraag, of het ministerie bij magte is te voldoen aan het mandaat des Konings? Hij zegt neen. Maar hoe komt hij daartoe? 1°. Met op nieuw den Koning in beraadslaging te brengen, en 2°. met aan het mandaat des Konings een geheel anderen zin te geven dan de Regering, die dit mandaat ontvangen heeft. Hij verwijt alzoo aan de Regering, dat het ontrouw is aan het mandaat dat de Koning haar heeft gegeven. (Waar haalt de heer Groen dat van daan? Heeft de Koning hem dat gezegd, of de Regering dit beleden? Hij zegt er niets van. Op welken grond verzekert dan de heer Groen, dat hij beter het mandaat des Konings kent, dan de ministers, aan welken de Koning zijn mandaat heeft gegeven? De heer Groen moest zoo stont niet spreken, zonder het bewijs te leveren, dat hij er recht toe heeft.)

Wat had de Regering, om in anti-revolutionairen zin te regeeren, moeten doen? Met die vraag te beantwoorden ontvouwt de heer Groen de taktiek, door hem gevolgd in de quaestie van 't onderwijs tegen 't ministerie van Hall. De Regering had eene coalitie moeten maken tegen de meerderheid der Kamer. (De heer Groen is zeker vergeten dat door hem eene coalitie meermalen monsterachtig is genoemd.) Vervolgens had zij de Kamer moeten ontbinden, en als zij dan steun hadde gezocht in de kerkelijke hartstogten van het volk, dan zou zij gerustelijk den uitslag hebben kunnen afwachten. (Dat is zoo wat de geschiedenis van de April-beweging, die de heer Groen gaarne ten zijnen voordeele zou hebben hernieuwd, volgens de door ons meermalen besprokene betuiging: *nog eene ontbinding en wij zijn er*.)

De Regering, zegt hij, is een anderen weg ingegaan, en hare positie is aangenaam. De begroting zal worden aangenomen, en zij, die gisteren geene meerderheid had, heeft haar heden gevormd. Hij voorspelt evenwel, dat de Regering zal moeten steun zoeken bij twee partijen, waarvan de eene te veel felheid aan den dag legt tegen de Katholieken, de andere te weinig eerbied heeft voor onze konstitutionneele instellingen; middelerwijl de liberale partij voor 't oogenblik een wapenstilstand in acht neemt.

Hij geeft eenige gissingen omtrent de regeling van 't onderwijs. Het is niet mogelijk daarin te treden. Als wij alles bij elkander nemen wat de Regering daarvan gezegd heeft, dan missen die gissingen grond. Eerst de toekomst zal leeren wat de Regering daarmee voor heeft.

Hij eindigt met eenige politieke grondregelen te onderzoeken, die het ministerie heeft vooruitgezet, en die met der daad niet ver gaan. Overigens getuigt de tegenstrijdigheid, die hij tusschen de *nierwe* en de *aangeblevene* ministers meent te zien, dat zijne gissingen omtrent de toekomstige regeling van 't onderwijs in de lucht hangen. Zijn strijd tegen 't een en 't ander betee-kent zooveel als wat de Franschen noemen *een sabelhoiw in 't water*.

De beraadslaging is gesloten door den heer Thorbecke met de opmerking, dat de anti-revolutionaire partij door den minister van Justitie-zelfen is besproken, zooals nog nooit was geschied, met haar *niet-nationaal* te noemen.

liberalen zijn niet-nationaal verklaard, zegt de heer Thorbecke; alleen de rigting van den minister is nationaal. Hij zal daarover niet twisten. Van nu af moeten de daden beslissen. Aan de feiten zal het kunnen getoet worden.

Intusschen stipt de heer Thorbecke aan, dat de minister bij de bespreking van de liberale partij slechts de uitersten heeft opgegeven, en, in strijd met zijn beginsel, niet op de aktualiteit heeft gelet. (Dat is een uitvlugt den heer Thorbecke onwaardig. Hij heeft een te zeer wijsgeerig hoofd om niet te weten, dat waar spraak is van beginselen, die beginselen verantwoordelijk zijn voor de uitersten, die er uit voortvloeijen.)

Met alle recht doet hij evenwel opmerken, dat vele stellingen, door den minister aangevaard, liberaal zijn; onder anderen, dat de gemengde school ook christelijk kan zijn zonder den bijbel. Hij geloofst derhalve, dat de minister van Justitie wel meer tot de liberale partij is genaderd; maar durft hem nog niet ondersteunen. Maar hij zal toch aannemen wat van dit ministerie goeds komen zal.

Daarmede waren de algemeene beraadslagingen afgelopen. En hoofdstuk 1 en 2 werden met algemeene stemmen aangenomen.

Ten gevolge van de interpellatie van den heer Meeussen, zijn in de Tweede Kamer overgelegd drie gedrukte staten. De eerste bevat de lijst der openbare godsdienstoefeningen (processiën, bedevaarten en begrafenisplegtigheden, voor zoo verre als deze als openbare godsdienstoefeningen worden beschouwd), welke door den betrekken procureur-generaal voor wettig worden gehouden. De meeste daarop voorkomende plaatsen zijn gelegen in de arrondissementen van Hertogenbosch en Eindhoven; — sommige in Gelderland, Limburg en Zeeland. Voor Noord-Holland komt daarin voor de gemeente Laren, alwaar op 24 Junij eene processie wordt gehouden van de kerk naar het St.-Janskerkhof en terug. Aan het slot van deze lijst vindt men de navolgende aantekening: » Uit vele gemeenten in Noord-Brabant, Gelderland en andere provinciën trekt jaarlijks een gedeelte der bevolking, in meer of minder plegtstaap naar Kevelaar en terug. Voor zoover die optogten het kenmerk van openbare godsdienst-oefeningen aant-dragen, zijn zij bij de wet niet verboden.

De tweede lijst bevat de opgave der openbare godsdienst-oefeningen, als de hier voren vermelde, welke door den daartbij betrokken procureur-generaal voor onwettig worden gehouden. Daarop komen voor eenige weinige gemeenten in Noord-Brabant, Gelderland (Groesbeek) en Limburg, alsmede Spierdijk, gemeente Berkhout, in Noord-Holland, alwaar sedert 1850 begravenisplegtigheden van geestelijken en koorknipen hebben plaats gehad, en als op den openbaren weg gehouden ongeoorloofd zijn verklaard.

De derde lijst bevat de opgave der openbare godsdienst-oefeningen, die in 1856 door het openbaar gezag zijn verboden. De daarop voorkomende gemeenten zijn Berlicum, St.-Oedenrode, Grave, Baarle-Nassau, Ossendrecht, Aarle-Rixtel, Helmond, Budel, Groesbeek, Soesterberg (Utrecht) en Moordrecht (Zuid-Holland). Die te Groesbeek bestond in eene processie naar Kevelaar, welke, na het verbod, niet is gehouden. Die van Soesterberg bestond in eene processie op Sankramendag, welke, na het verbod, op eene beslotene plaats is gehouden. Die van Moordrecht betrefte eene begrafenisplegtigheid op een niet afgesloten kerkhof, welke op de aanmaning van den kantonregter, niet weder is gehouden.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van gisteren zijn ingekomen de volgende wetsontwerpen, als: 1°. tot wijziging van hoofdstuk V der staatsbegroting voor 1855; 2°. tot aanmoediging van den invoer van granen en andere levensbehoefden; en 3°. tot ontzegging van percipelen voor den aanleg van een kanaal door Zuid-Holland. Ook is ingekomen eene missive van den minister van Justitie ten gelieve van eene nadere nota van wijziging van hoofdstuk IV der staatsbegroting voor 1857.

Het Journal des Débats somt heden de gebeurtenissen op die in Luxemburg plaats hadden. Het blad zegt, dat de stand van zaken aldaar in de laatste dagen veel ernstiger geworden is, doordien de Kamers gesloten werden, zonder dat de begrotingswetten zijn aangenomen. De Groot-hertog zal gevolgelijk tot buitengewone hulpmiddelen de toevlugt moeten nemen, en het Journal des Débats acht thans de tusschenkomst van den Duitschen bond nagenoeg als onvermijdelijk.

Bedoelt het Journal des Débats met buitengewone hulpmiddelen, de ontbinding der Kamer, dan zal dit een wettig hulpmiddel zijn, anders is het niet te begrijpen, welk middel men bij de bestaande konstitutie kan aanwenden.

De tusschenkomst van den Duitschen bond gelooven wij niet dat de groot hertog toelaten kan; want die bond kan de konstitutie niet veranderen. Volgens het bondsrecht immers, worden de grondwetten slechts op grondwettige wijze veranderd.

Zou de Regering de Kamer gesloten hebben vóór de

overlegging der budgetten, om later aan den bond te kunnen zeggen: wij hebben geen geld, om aan de verplichting van den bond te volloeden en zoo zijne tusschenkomst noodzakelijk te maken? Het middel om langs dien weg de konstitutie te doen vernietigen, zou weinig lyaal zijn, en even onwettig, als iedere andere wijze. De Kamer heeft toch de gevraagde gelden niet geweigerd; maar door de sluiting der kamer is de stemming over de budgetten onmogelijk gemaakt. En wie deed dit? Immers de regering. (N. R. Ct.)

Aan een schrijven uit Bordeaux, dd. 20 dezer, ontleenen wij het volgende:

» De oogst der roode wijnen van 1856 heeft veel verschil van kwaliteit opgeleverd, vele wijnen zijn door de ziekte aangedaan, andere zijn te vroeg geoogst en zijn daardoor groen en acuut; degenen die in Oktober bij schoon weder geoogst zijn, hebben meer kleur en rijpheid dan de wijnen van het vorige gewas.

» Op onze wijnmarkt heeft een buitengewone levendigheid; er openbaart zich veel kooplust tot steeds hooger prijzen. Zoodra het gewas de ordinaire wijnen reeds de prijzen van het zoo dure gewas 1854 besteed, en waarschijnlijk zullen die spoedig worden overschreden, want de toestand der markt is geheel anders dan in 1854; alstoen waren er vele zuidelijke wijnen, die in onze belangrijke verzendingen naar de Vereenigde Staten en andere overzeesche landen konden voorzien, bovendien was het gewas 1853 nog bijna geheel voorhanden, terwijl er van vroegere gewassen nog eenige voorraad bestond; in 1856 zijn er geen buitenlandsche wijnen op onze markt en van den voorraad der laatste gewassen bestaat slechts zeer weinig, men moet zich dus voor iedere behoefte tot het gewas 1856 bepalen en daarvan heeft de oogst slechts $\frac{1}{2}$ bedragen.

» De prijzen, waarop de nieuwe wijnen gehouden worden, zijn zeer hoog, doch de handel is gepoedzaakt ze toe te geven omdat de behoeften dringend zijn; voeg nu daarbij de ziekte des wijngaards en de weinige kans op eenen goeden oogst in 1857, en gij hebt een treurig, maar getrouw overzicht over onzen tegenwoordigen en toekomstigen toestand. (Amst. Cour.)

Wij vernemen dat het verzoek om eene concessie, die, zooals eenige weken geleden gemeld werd, door sir James Carmichael en den heer J. R. W. de Leeuw is aangevraagd tot het aanleggen en in werking brengen van eenen telegraaf tusschen de engelsche kust naar de nederlandsche, en van daar naar Rotterdam en Amsterdam, is afgewezen, terwijl als grond voor die afwijzende beschikking zoude zijn aangevoerd, dat er voor het tegenwoordige geen behoefte aan eene tweede telegrafische verbinding tusschen Nederland en Engeland zoude bestaan.

Wij vernemen, dat de plaatselijke commissie van geneeskundig toezicht alhier, haar ontslag aan het gemeentebestuur heeft ingezonden. (N. R. Ct.)

Z. M. heeft benoemd tot plaatsvervangend kantonregter te Helmond den heer P. Verschoof; tot ontvanger der direkte belastingen, in- en uitgaande regten en accijzen te Terschelling den heer P. Altema, en tot sekretaris van legatie bij Zr. M. gezantschap te Brussel den heer J. A. Mazel.

STATEN-GENERAAL.

TWEDE KAMER.

Zitting van Dinsdag 22 November.

In deze zitting zijn de algemeene beraadslagingen over de begrotingswetten over 1857 voortgezet en ten einde gebracht. Daaraan hebben deelgenomen de minister van Justitie, de heer Blaupot ten Cate, Westerhoff, Groen van Prinsterer en Thorbecke.

Hoofdstuk I (Huis des Konings) werd zonder beraadslaging met algemeene (62) stemmen aangenomen.

Hoofdstuk II (Hooge Kollegie van Staat en het Kabinet des Konings) werd mede met algemeene stemmen aangenomen, op dat over art. 28 „onvoorziene uitgaven“ tusschen de heeren van Bosse en van Rappard en den minister van Finantiën eene woordenwisseling had plaats gehad.

De beraadslagingen zullen morgen ten elf ure voortgezet worden.

GRAVENHAGE 25 Nov. Gisteren middag heeft er ter ere van de terugkomst van H. M. de Koningin ten hove een groot diner plaats gehad, dat door H. M. de Koningin-moeder en de overige leden der kon. familie, in de residentie tegenwoordig, is bijgewoond.

DBLFT, 24 Nov. Wij vernemen met zekerheid dat de oprigting eener Tweekschool voor onderwijzers alhier geen plaats zal hebben. (Delftsche Cour.)

DORDRECHT, 24 Nov. De gisteren vermelde brand te Zwynsdrecht heeft al dien tijd hevig voortgeduurd en gleet tot nu nog tusschen de muren voort. Bijkomende den zijn weinig bekend. Een schuitenvoerder aan het nabijzijnde veer had iemand overgebracht, toen hij op dezen

ongewonen tijd licht ontdekte, hetwelk hem meer dan lamplicht toescheen; hij spoedde er zich heen en had maar juist tijd genoeg om den baas en huisgenooten te wekken, daar van alle zijden de vlammen reeds uit de molen sloegen. Gisteren op den middag was de rook bui tengewoon zwaar, zoo men zegt, door het vuur vatten van het kolen-magazijn; van verdere ongelukken heeft men niets vernomen; het geheel is geassureerd (volgens gerucht voor 720,000).

TILBURG, 24 Nov. De heden alhier gehoudene najaarsmarkt, werd, tengevolge van het ongunstige weder, niet druk bezocht, zoodat handelsverkeer over het algemeen van weinig beteekenis was. De aanvoer van vee was zeer matig, dewijl daarvoor weinig kooplust bestond.

KAMPEN, 23 Nov. Een veldwachter, uit eene der naburige gemeenten, gisteren naar deze stad gaande, ontmoette een persoon, die hem verdocht voorkwam. Hij spreekt den man aan en verneemt al spoedig dat het een weglooper uit de kolonie Ommerschans was. Op verlangen des veldwachters gaat de man gewillig en bedaard mede naar de stad, doch in de stad gekomen ontloopt hij voor een oogenblik den veldwachter, en gelooft een schoenenwinkel binnen, ontvremt een paar kinderschoenen, die voor de hand liggen, komt daarop bij den veldwachter, die met verbazing zijne daad had gadeslagen, erkent zijnen diefstal, terwijl hij het corpus delicti bij zich heeft en zegt, dat hij verlangt wegens dezen diefstal gevonnisd en gevangen gezet te worden. De vrees, om weder naar de Ommerschans terug gebragt te worden, deed hem deze misdaad begaan. Hij wilde liever als misdadiger gevangen gezet worden, dan kolonist zijn. (H.)

ENSCHUDE, 24 Nov. Naar men verneemt is, eens door toedoen van den kommissaris des Konings in de prov. Overijssel aan de kamers van koophandel en fabrieken in deze provincie een officieel bezigt van den minister van koloniën bekend gemaakt, dat een abus is ontdekt in de optelling der in de maand Mei j. l. ter verzending naar Oost-Indië aangegeven katoenen goederen, ten wel in de gebleske 54 balikots, waarvan slechts 15,850 zoo als de officieele staten hadden medegedeeld.

SMILDE, 24 Nov. Onder de kolonisten, die dezer dagen door het Prov. Gerechtshof te Assen veroordeeld zijn, bevindt zich een, die tot zes maanden gevangenisstraf veroordeeld is. Na deze uitspraak wendde hij zich tot den president met de aanmerking, dat deze straf voor hem niet genoeg was, vermits hij liever had dat men hem van het leven beroofde, dan nu verloop van zijn straf tijd naar de kolonien terug te keeren om daar honger te lijden.

LUXEMBURG, 23 Nov. De oppositielieden der Kamer van het Groothertogdom hebben aan prins Hendrik der Nederlanden, stadhouder van den Koning-groothertog, het volgende protest ingediend:

» Op het oogenblik dat wij, ten gevolge van de sluiting der gewone zitting van 1856, ons alhierwaarts begeven, en getuende ons van de ernstige omstandigheden waarin het land verkeert, wachten wij het onzen pligt, ons tot U. K. H. te wenden, om eerbiediglijk te protesteeren tegen de verkeerde en ongrondwettige uitleggingen van de besluiten der Kamer, zooals zij voorkomen in de birkulaire van 12 November, opgenomen in den Memorial en voorzien van de onderteekening der vijf algemeene administrateurs (ministers).

» Met donzelden eerbied protesteeren wij tegen de aanvallen en tegen de pogingen om ons in ons ministerie te brengen, waaraan wij ten doel stonden, en meer bijzonder tegen dat betreunswaardig middel van verdediging van een ministerie, dat, door de kamer veroordeeld, de reinheid onzer inzichten en onzer stemmingen vordent en vervalscht.

» Ingevolg protesteeren wij tegen de veronderstelling, dat de Kamer het onderzoek heeft geweigerd van het wetsontwerp tot grondwetsherziening; de Kamer is ten onrechte betigt, dat in het door haar genomen besluit die wijziging lag opgesloten; geene handeling der kamer kan het recht geven tot het aannemen dezer volktoeren ondergronde onderstelling. Verre werpen wij van ons af de pogingen der Regering, om zulk eene betigting, die waar te doen aangang vinden.

» Bindelijk protesteeren wij tegen het aan de Kamer gedane verwijt, den persoon van U. K. H. rechtsreeks in de zaak betrokken te hebben; en met genoege kunnen wij die snoodde taktiek laken, die onafhankelijk er naar streeft de onschendbare kroon te ontbloeten, om de handelingen der kamer in opspraak te brengen.

» Door het aannemen van het adres heeft de Kamer een atelsel willen veroordeelen, dat ten doel heeft de vernietiging onzer grondwettige vrijheden, en eene afwijkende stem willen uitspreken over de verantwoordelijke regeringpersonen, die als verdedigers van dit adres zijn opgetreden. Door het vervullen van ons mandaat en door onze handelingen hebben wij de trakaten en de Regten en privilegien van het dooflichtig Huis van Oranje niet miskend, die wij met de vrije toestellingen van den Staatbaar achten.

Wij verzekeren dat wij, gedurende den loop der maanden beraadslagingen, geen andere drijfveer hebben gehad dan onze eigene overtuiging en onze gehechtheid aan de welbegrepen belangen van de kroon en van het land.

Wij zijn enz.
De tegenwoordig zijnde afgevaardigden.
(Volgen de onderteekeningen.)

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIS, 24 Nov. Te oordeelen naar de gesprekken, die in de keizerlijke residentie St. Cloud gehouden worden, schijnt de fransche Regering de maatregelen van toegenomen, door den Koning van Napels genomen, niet voldoende gedoeg te achten; men heeft den markies Antonini zijn paspoorten, die hij niet heeft laten afhalen, toegezonden; deze staatsman zal, naar men zegt, Parijs aanstaanden Donderdag verlaten.

Van haer kant heeft de napelsche Regering aan hare vertegenwoordigers in het buitenland een circulaire gezonden, om hun kennis te geven, dat haar betrekkingen met de hoven van Londen en Parijs zijn afgebroken. Zonder in dit stuk, dat in zeer gematigde bewoordingen vervat is, maar leedwezen over deze breuk uit te drukken, verklaart zij toch geheel genegen te zijn om die te doen oplossen, als het geschikte oogenblik daar is.

De onderhandelingen, die gevoerd worden over het bijeenkomen van het kongres schijnen voor als nog tot niets geleid te hebben. De dagbladen tieren allen op de circulaire van Vorst Gortschakoff en in navolging van de engelsche pers, trekken sommigen het bestaan daarvan in twijfel. Evenwel, zoo die circulaire wezenlijk bestaat bevat die echter niets meer omtrent de houding van Rusland, dan hetgeen men sedert lang weet, namelijk dat die mogendheid op het Slangen-eiland een gemengd kommissariaat wilde ingesteld hebben, om voor het onderhoud van den vuurtoren te zorgen en de quastie van Bolgrad aan het parijzer kongres onderwerpen wilt. Wat Spanje betreft, het schijnt in dat land een zekere ontevredenheid en een dof geroer te bestaan. De opstand van Malaga, de bevelen aan de gouverneurs der provincien geboden, om met kracht het minste verzet tegen de Regering te onderdrukken, bewijzen, dat de regering niet zoo vast op de bevolking kan staat maken als de spaansche bladen willen doen voorkomen. Naauwkeurige tijdingen omtrent den toestand te krijgen is onmogelijk, daar geen enkel blad het wagen zou berichten mede te deelen, die der regering lederen mishagen. De duurte der levensmiddelen brengt er veel aan toe om de spanning te vermeerderen, doch moet de eenige oorzaak der spanning niet zijn; trouwen deze toestand schijnt in Spanje normaal te zijn. Onvrede en angst aan geen der vele ministers is het tot nog toe gelukt die aan dat land te schenken.

Het verblijf alhier van eenige russische zee-officieren behorende tot het smaldeel, dat in de haven van Cherbourg is binnengeloopen, loopt zeer in het oog. Zij zijn voorgesteld geworden aan den admiraal Hamelin. Een adjudant van den Grootvorst Konstantijn, en de russische konzulgeneraal bevinden zich op dit oogenblik te Cherbourg. Volgens een blad van dat plaatsje zou de Grootvorst zich naar Parijs begeven, en zich eenigen tijd in Frankrijk ophouden, alvorens zijn moeder te Nice te gaan bezoeken. Hetzelfde blad meldt, dat de Grootvorst op het elysée zal afstappen. Vervolgens zou hij zich te Havre naar Cherbourg inschepen en van daar over Bayonne naar Nice reizen.

De groote waterleiding van Arcueil, welke thans een aanmerkelijk herstel ondergaat, is gedeeltelijk nog afkomstig uit den roomschen tijd, en werd in de 4de eeuw onder Constantius of Julianus, maar voer het grootste gedeelte door Maria de Medicis, volgens het plan van Jacques de Vosse aangelegd, om naar Paris te loopen. De water van Nozies, onder koning XIII, in het jaar 1613 den grondsteen. Thans is deze 400 ellen hoog en op sommige plaatsen is de waterdrukking voor Parijs van groot gewigt, daar zij met de artesische put van Grenelle, 3 arrondissementen van den linker Seine-oever van water voorziet.

Men zegt, dat de Presse thans een half-officieel blad zal worden. De heer Mirès was aanvankelijk voornemens dit blad te koopen, en de toezending van een diamanten bouquet van 30,000 franks waarde aan m.w. de Gravin, op haren huwelijksdag, was eene soort van inleiding op deze zaak. Het vertrek van den heer Mirès naar Madrid maakte zich de heer Milhaud ten nutte, om den koop te sluiten.

Koningin Maria Christina van Spanje bevond zich jl. Zondag 15. Genes; voor haar vertrek uit Marseille ontving zij van de spaansche regering als achterstallige inkomsten van hare vroeger gesequestreerde goederen, eene som van 24 miljoen reaal.

Berigten uit het Oosten melden, dat de ministeriele krisis te Konstantinopel, want anders is de toestand niet een kabinet dat niet voltallig gemaakt worden kan, niet te noemen, voortduurt. Het bevestigt zich dat Aali (niet Ali) pacha de portefeuille van Buitenlandsche Zaken aan-

genomen heeft; doch alleen op dien den volgenden dag weder neder te leggen. Redschid zocht nog immer naar een plaatsvervanger. Het onbepaalde van dezen toestand moet natuurlijk zeer drukken op de staatszaken. De heer de Thouvenel had dan ook op zijn nota, over de uitvoering der bepalingen van het parijzer kongres, nog geen antwoord ontvangen. Meermalen was de Divan reeds bijeen gekomen om over dit punt te beraadslagen, doch zonder tot een besluit te kunnen geraken.

Uit Perzië wordt gemeld, dat de Tzar verschillende dekoratiën bij het perzische leger heeft doen uitdeelen en den eersten minister van den Sjah zijne bijzondere loofachtiging te kennen heeft doen geven. Van zijn kant heeft de Sjah dekoratiën doen toekomen aan den grootvorst-troonopvolger en den eersten minister van Rusland.

Het Journal de Constantinople zegt, dat de russische maatschappij van scheepvaart op de Zwarte Zee, veertig stoomschepen heeft aangekocht.

Een vreeselijke ramp heeft de door de aardbeving, welke angst de gansche zuidkust van de Middellandsche Zee gewoed heeft, nu drie maanden geleden reeds zoo erg geteisterde stad Rhodes getroffen. Den 6^{en} November namelijk, is de bliksem geslagen in een kruidmagazijn, waar eene groote hoeveelheid buskruid voorhaanden was. De uitbarsting was zoo geweldig, dat de sterkste gebouwen en de huizen bij honderden instortte, onder hunne bouwvallen meer dan duizend menschen bedelvende. In het Journal de Constantinople van 14 November leest men de volgende bijzonderheden van deze ontzettende gebeurtenis:

Den 6^{en} dezer was de lucht bewolkt, en ongeduldig wachtte men een weldadigen regen. Tegen den middag viel er een weinig, en tegen een uur woedde een onweder en volgden de donderslagen elkander onverpoosd. Het onweder duurde tot vier ure, en op dat oogenblik was de lucht inderdaad vreeselijk om te zien; schier te gelijker tijd viel de bliksem op vier of vijf punten der stad.

Op kloklag van vier ure, hoorde men een allergeweldigste uitbarsting, die de huizen deed waggelen; men meende dat het de schok eener nieuwe aardbeving was; dat was evenwel het geval niet, de bliksem was in het centrale kruidmagazijn geslagen, gelegen in de fraaie wijk der Ottomannen.

De Oude kerk van St. Jan, die van het jaar 1500 dagteekent en tot moskee diende; de archieven der ridders, in een hoek dier kerk gemetseld; de groote en vermaarde toren der helden van het eiland, alles werd omvergeworpen en in een oogenblik in puin veranderd. Drie honderd der oudste huizen in de nabijheid van de kerk, die op een grond vernietigden, de vermaarde Riddersstraat is grotendeels verwoest. Een groot gedeelte der torens en muren der vestingwerken, die aan de aardbeving van 12 Oktober tegenstand hadden geboden, dreigt ook in te stortten. Meer dan duizend huizen der stad zijn derwijze gehavend, dat zij niet meer bewoond kunnen worden; in een woord, meer dan een derde deel der stad kan als een bouwval worden beschouwd.

Onder de slagtoffers, die men op 1000 berekent, tellt men meer vrouwen dan kinderen, want de meeste mannen waren buitenshuis. Aan boord van de galjoet Rodos is een onder-officier doodelijk door een steen getroffen. Niettemin is het cijfer der slagtoffers gering als men het getal der vernielde huizen in aanmerking neemt.

De Kamaikan van het eiland, Perten-Effendi, heeft zijne geheele familie verloren; die zeer talrijk was en zijn paleis bewoond; hij en zijn zuster bleeften alleen overgebleven. Verscheidene lijkken zijn op honderden voeten afstande houteruinen geslagen; de menschelijk vermint, onder steenen, houtspaanders en balken als anderszins gevonden.

In verband met de slachtoffers zijn weinig gekwetsten in het getal bekend; slechts 10. Een zeven acht personen zijn levend onder de puinblokken te vinden gebleven en men hoort hun leven te behouden buiten de stad, hee! men, Goddank! geen doden of gekwetsten te betreuren.

ENGLAND.

LONDEN, 24 Nov. Het gerucht loopt, dat vier nieuwe veldmaarschalken benoemd zullen worden, namelijk de hertog van Cambridge, Lord Sinton, lord Gough en graaf Cathcart. Wat den eersten aangaat, men wist dat hij eerstdaags zoo hoog moest opklimmen; de drie anderen hebben in de Krim de eer, die men hun wils aandoen, zeer genoeg verworven. De hertog van Cambridge zal door deze verhooging van rang zijn traktement als opperbevelhebber van het leger met 3,000 £ vermeerderd zien; de drie anderen, niet in aktieve dienst zijnde, behouden alleen hun kolonels traktement.

De New-York Herald beweert, dat het programma van den nieuwen president der Vereenigde Staten behelst: het brengen van Centraal Amerika onder Walker, de verovering van Cuba en de West-Indiën, door middel van Walker, en eindelijk de inlijving van dit gebied bij de amerikaansche Unie, als ook de herstelling en uitbreiding

der slavernij in al de gewesten en eilanden der Dier-Amerika voorafzigt voor de Negers.

Met de North-America zijn tijdingen ontvangen uit Québec en Montréal. Te St. Johns had een brand voor 50,000 schade aangerigt. De verkiezingen voor de wetgevenden raad van Canada waren afgelopen.

In een engelsch dagblad worden nadere bijzonderheden medegedeeld betreffende de ongeregeligheden, die zoo als men weet bij de laatste verkiezingen voor het presidentschap te Baltimore hebben plaats gehad. In die stad werden de voorstanders van Buchanan en die van Fillmore handgemeen; in twee kieskollegien was het gevecht verschrikkelijk. Er werd iemand gedood en een groot aantal anderen gekwetst, doordien men er het pistool op losbrak. De demokraten joegen de anderen uit het kollegie; men streed in de straten met eene verbittering zonder voorbeeld. Alle huizen van die wijk waren gesloten, ten einde den vechtenden het terrein ruim te laten. De demokraten, verpletterd door de menigte vijanden, trokken zich al strijdende terug naar eene andere wijk, waar zij zich weder verenigden, als wanneer het gevecht hervat werd. In een der kieskollegien deed de politie alle moeite om het vechten te verhinderen, doch vergeefs en alleen de nacht scheide de strijders. In eene andere wijk was de strijd niet minder hevig en bloedig. Een kerlander, die iemand met een gewerschot geveld had, danste met het vuurwapen in de eene en zijn hoed in de andere hand. Hij beleefde evenwel maar weinig genoegen van zijne zogepraal, want weldra viel ook hij, door onderscheidene kogels getroffen. In verschillende gevechten van dien aard, had men kleine kanonnen in het vuur gebracht. Onderscheidene agenten van politie verloren bij die gelegenheid het leven. Men schatte het aantal doden en gekwetsten op vier en twintig.

De Asia is te Liverpool aangekomen met berigten uit New-York van 12 dezer. De New-York Herald deelt, op grond van de meest geloofwaardige geruchten mede, dat het kabinet Buchanan als volgt zal zijn zamengesteld: genaal Cas, sekretaris van Staat; goeverneur Toney, sekretaris voor marine; de kolonel Richardson, direkturgeneraal der posten; de heer Howell Cobb, sekretaris der schatkist; de heer Jesse D. Bright, sekretaris van Binnenlandsche Zaken; de attorney-generaal is nog niet aangewezen.

Dépêches uit Centraal-Amerika, over New-Orleans ontvangen, verzekeren dat de positie van Walker te Nicaragua achtereenvolgens beter wordt. Zijne overwinningen te Grenada en Massaya worden bevestigd, en de gezondheidstoestand zijner armee is zeer bevredigend.

De Indianen uit Oregon beginnen ongerustheid te baren en de goeverneur Stevens, die zich naar hen begeven had, om te onderhandelen, had zijn terugtocht moeten aanvaarden. De geheele streek ten noorden en ten oosten van de rivier Day was in hun bezit.

De stad Syracuse had voor een half miljoen dollars schade geleden door een brand.

De heer Clayton, de onderteekenaar van het bekende Bulwer-Clayton-traktaat, is den 9 November, na eene langdurige ziekte te Dover (Vereenigde Staten) overleden.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 23 November. De Aartshertogin Sophie is den 19^{en} te Triest aangekomen; waar de Keizer en de Keizerin den 20^{en} ten 2 ure des namiddags hun intogt hebben gedaan. De Kardinaal Viale Bréla, Aartsbisschop van Bologna, zal te Venetië den Keizer komen begroeten.

Om de groote toeneming van beeren in Zevenbetgen te keer te gaan is dezer dagen te Dees eene groote drijfjagt gedurende verscheidene dagen gehouden, waaraan de goeverneur, Prins K. v. Schwarzenberg, en zijn broeder Edmond, alsmede vele hongarische en zevenbergsche edelen deel namen. Er werden 19 beeren opgejaagd, waarvan 9 geveld en 3 doodelijk aangeschoten werden; buitendien werd een groot aantal zwart en rood wijd en geschoten.

BERLIJN, 24 Oktober. Volgens een in omloop zijnde gerucht, waar men echter weinig of geen geloof aan hecht, zou de regering voornemens zijn, na de weigering van Zwitserland om toe te treden tot de eischen van ons hof, om nieuwe moeilijkheden met dien Staat op te werpen, door oude voorstellen, eertijds door Oostenrijk gedaan, en betrekking hebbende op de wijzigingen, door den Bond in 1843 in zijn binnenlandsche regeling aangebragt, te hernieuwen.

Bezijden het vraagstuk van Neuchâtel doet zich een andere kwestie voor, waaraan men zich in Duitschland veel laat gelegen zijn en waarmede de bondsraad te Frankfurt zich eerstdaags moet bezig houden: de deensche hertogdommen. Volgens het gevoelen van Oostenrijk en Pruisen kan de deensche staatsregeling voor die hertogdommen niet geldend zijn, omdat volgens een overeenkomst tusschen Denemarken en de deensche mogendheden, de Sleeswijk-Holstein en Lauenburg geen koninkrijk mag worden ingevoerd, zonder dat de mogendheden daarvoor gehoord waren. Wat Denemarken aangaat, het schijnt zich niet veel goeds voor te stellen van den uitlag der bemoeijingen van den deuschen bond, ten minste het heeft te Parijs en te Londen stappen gedaan om zich

